

Törvényeink és törvénykönyveink

A mostani hetiszakas középontjában egy igen szokatlan téma áll: a polgárjogi törvények, az **egyszerű emberek peres ügyei**. A Tóra részletesen ír arról, hogy milyen szabályok alapján kell ezeket intézni.

Számos kezdő érdeklődő – teljes joggal – meglepődik ezen. Hiszen minden más kultúrában ezeket a témákat csak az arra illetékeseknek tartogatják: bírónak, ügyvédeknek.

A zsidóság azonban többszörösen is kiemeli: a Tórában egy hangsúlyos hetiszakasba kerül (közvetlenül a Tóraadás után), a jesivákban a tanulmányok középpontjában áll¹, és a rabbinikus tanulmányok között is előkelő helyet foglal el, hiszen a *dáján* (rabbinikus bíró) az egyik legtöbb tanulmányt igénylő feladat, melyet a legkiválóbb Tóratudósok számára tartogatnak.

Ezek a törvények alkotják a zsidó élet útmutatójának, a **Sulchán Áruchnak** négy kötete közül az egyiket. Ez egy kiváló alkalom arra, hogy közelebről is megismerkedjünk e könyv négy részével.

Alapvetően a Misna és a Talmud az, ami leírja a Tórában szereplő törvények konkrét gyakorlati vonatkozásait. Mivel azonban ezekben a könyvekben gyakran nehéz megtalálni az instrukciókat, mivel szövevényesek és egy téma több, váratlan helyen is előfordul, valamint sok magyarázat és értelmezés is íródott róluk, ezért történelmünk során több rendszerező törvénykönyv is készült.

Talán az első legjelentősebb ezek közül *Rámbám* (másnéven *Maimonidész*) *Misne Torá* c. műve, mely a 12. században íródott, és 14 kötetben foglal össze minden törvényt. Ehhez

Farnadi-Jerusálmi Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása: ortimagazin@gmail.com.

¹ Ezek a törvények különösen sok részletet tartalmaznak, ezért annyira alkalmasak a 13-18 éves jesivában tanuló fiatal fiúk fejlődőben lévő, friss és fiatalos intellektusának gondozására. Az igazságérzetet is fejleszti (ld. alábbi, *Jitró négy feltétele* c. cikket), valamint a Tórában való fáradozás által az Örökkévalóval való kapcsolatot is megerősíti.

képest lényegesen rövidebb – és jelentős részben épít Rámbám szövegére – a *Joszéf Káro* által a 16. században írt *Sulchán Áruch*, mely már csupán 4 részből áll². Rámbámmal ellentétben ez kizárólag csak azokat a törvényeket tartalmazza, melyek napjainkban is érvényesek, amikor nem áll a Szentély és nincsenek áldozatok.

A négy rész közül az első az **Orách Cháim** [az élet útja] az egyszerű emberekhez szól. Ebben vannak az imák, ünnepek, étkezés, áldások, és zsinagógai szabályok. Ez megfeleltethető annak a tudásnak, ami minden vallásos zsidó embertől elvárható.

A második rész a **Jore Déá** [a tudás mutatója] azoknak szól, akik többet akarnak tudni mint az átlag: kóserság, mikve, Tóratekercecsk írása, bálványimádás tilalma. Olyan ügyek, melyekről az emberek többsége rabbit kérdez.

Így a négy rész megfeleltethető egy ember fejlődési fokozatainak: az első az egyszerű emberek tudása, a második azoké, akik gyarapítani, bővíteni szeretnék ismereteiket.

A harmadik és a negyedik szint célja viszont már az, hogy tudásával másokat segítsen, két egymással szembehelyezkedő módon.

A **Chosen Mispát** [ítélet mellvértje] a konfliktusok feloldásáról szól. Ebben szerepelnek ugyanis a különféle peres ügyek: lopás, károkozás, őrzés, gondatlanság, stb. Azáltal, hogy a bíró helyes ítéletet hoz ember és embertársa között, teljesíti a talmudi mondást:

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם

„A Tóratudósok sokasítják a békét a világban.” (Beráchot 64a)

Ezzel szemben az **Even HáEzer** [segítő kő] éppen ellenkezőleg: konfliktusok helyett a lehető legerősebb ember-ember kapcsolat részleteit, a házasság és válás törvényeit tartalmazza.

Összefoglalva: a Sulchán Áruch által lefektetett fejlődési útmutató az egyszerű vallási rituáléktól kezdődik, és innen vezeti az embert arra, hogy tudását tovább építse, és másokat is segítsen azzal.

FILOZÓFIA

Meszilát Jesárim – éberség és igyekezet

Szeretnék bemutatni egy különleges könyvet, melynek fő ereje abban rejlik, hogy jó tanácsokkal tud szolgálni a lehető legkülönbélebb élethelyzetben lévő emberek számára.

Ez a könyv a *Meszilát Jesárim* (Egyenesek útmutatója), melyet Mose Cháim Luzzato rabbi írt a 18. században, és a zsidó muszár irodalom klasszikusává nőtte ki magát. Hála a Teremtőnek, egy kis, lelkes online tanuló-csoporttal sikerült is áttekintenünk az utóbbi

időben (kb. 40 darab, egyenként 10-15 perces videó formájában).

A könyv alapja a talmudi bölcsesség (még inkább: fejlődési létra), mely szerint:

תורה מביאה לידי זהירות,
זהירות מביאה לידי זריזות

„A Tóratanulás éberséghez vezet, az éberség igyekezethez...” (Ávodá Zará 20b)

² A Sulchán Áruch 4 része – valamint teljes szerkezete – követi a *Tur* beosztását, mely egy hasonló, 13. században írt rendszerező törvénykönyv, ami a Sulchán Áruch megjelenése előtt meghatározó szerepet töltött be.

De mit is jelent pontosan az éberség? És mi az igyekezet?

A Meszilát Jesárim magyarázata szerint az éberség nem más, mint az, amit ma tudatosságnak nevezünk. Érzékelni, hogy mi történik körülöttünk. Merre tartunk, hogyan kormányozzuk életünk hajóját.

Hogyan érhető el ez a cél? A lélek elszámolása [*chesbon hánefes*] által. Egyszerű kérdéseket kell feltenni magunknak: Hol tartok? Mit csinálok jól? Mit csinálok rosszul? Mit akarok elérni? Hogyan akarom elérni?

Ez bármilyen élethelyzetben hasznos, és sokszor olyanokra döbben rá az ember, hogy elszégyelli magát: hogyhogy ez eddig nem jutott eszembe? Hiszen én válaszolok saját magamnak!

Tehát a tudás, a képesség ott rejtőzik az emberben, és egy minimális proaktivitás elég ahhoz, hogy kimozdítsa az életét a megrekedt stabilitásából.

Az éberség végeredménye az, hogy ember megérti, hogy mit kell tennie. Ez az, amit a

menedzsment világa úgy hív, hogy SMART célok. A SMART egy angol betűszó, ami magyarul például az ELMÉS betűszónak feleltethető meg:

- **Elérhető:** a rendelkezésre álló erőforrásokkal megvalósítható
- **Látható** a vége időben: időhöz kötött, meghatározza, hogy mikorra kell elérni az eredményeket.
- **Mérhető:** számszerűsíthető az előrehaladás.
- **Érdekes:** releváns, fontos lépést tesz a nagyobb cél irányába.
- **Specifikus:** egy konkrét területet céloz meg.

A második lépcsőfok az igyekezet. Ennek lényege, hogy ebbe az ember bele is kezdjen, és ne is adja fel, mindaddig, amíg meg nem valósítja őket.

Ez a kettő tulajdonság (éberség és igyekezet) együtt képes arra, hogy masszív problémákat megoldjon az ember életében.

HETISZAKASZ

Jitró négy feltétele – és három jó tulajdonság, amit a Tóratanulás fejleszt

Jitró, Mózes apósa, akiről mindig az évek ebben az időszakában olvasunk a Tórából, és emlékeztet minket arra, hogy ne vállaljuk magunkat túl.

Jitró azt látta, hogy Mózes előtt hosszú sorok állnak, és kérdezősködnék. Jön az apósa, és mondja neki, hogy nem fogja bírni. Inkább keressen olyan embereket, akikre rá tudja bízni a kisebb feladatokat.

Négy feltételt ír le (*Mózes 2., 18:21*), hogy milyen emberre bízhatja rá ezeket a tenniva-

lókat (elsősorban bíraskodást). Sok magyarázónak feltűnik, hogy ezekből csak az első az, amit Mózes megtartott (*Mózes 2., 18:25*):

1. **Ánsé chájil** – erős emberek.
2. **Jiré Elokim** – istenfélők.
3. **Ánsé emet** – igazság emberei.
4. **Szoné becá** – gyűlölik a megvesztegetést.

Miért van szüksége egy bírónak ezekre?

1. Azért kell erősnek lenni, hogy ne lehessen őt megfenyegetni.
2. Azért kell istenfélőnek lenni, hogy semmi más körülmény ne tudja befolyásolni.
3. Az igazságot kell keresnie az ügyben.
4. A megvesztegetést azért kell gyűlölnie, nehogy elfogadja.

A Mózes által végül kijelölt embereket a Tóra azonban viszont csak „erős emberek”-nek nevezi. Miért?

Azt válaszolja erre az egyik kedvenc magyarázó, a *Neciv (Naftali Cvi Jehuda Berlin, 1816-1893)*, hogy azért, mert Jitró azt akarta javasolni, hogy nem feltétlenül kell, hogy törvénytudó emberek legyenek (hiszen néhez lehet ilyen sok tudóst találni). Elég, ha egyszerű embereket talál, akikben van igazságérzet.

A Tóra tanulmányozása ugyanis – ha megfelelően csináljuk – kifejleszti az emberben, a fentebb említett 2., 3., 4. tulajdonságot: az

istenfélelmet, az igazságkeresést és a megvesztegetés gyűlöletét.

Értsük meg ezek közül alaposabban a 3. tulajdonságot: „igazság emberei”. Mi a különbség aközött, hogy valaki igazságot *beszél* vagy igazságnak *az embere*?

Aki igazságot beszél, az nem hazudik. Az igazság embere azonban ennél jóval többet jelent.

Ez egy különleges adottság, hogy képes megérezni, kiszagolni, akár tanulás nélkül is azt, hogy mi az igazság. Aki azonban nem születik ilyen képességgel, az a Tóra tanulása által kifejlesztheti azt saját magában.

Mózes végül nem fogadta meg teljesen apósa javaslatát. Ő ugyanis Tóratudósokat keresett, akikben ez a három utóbbi tulajdonság nem veleszületett jellemző, hanem a Tóra tanulásának a gyümölcse. Ezért náluk már csak az első tulajdonság szerepel (erős emberek) – az egyetlen, amit a Tóra tanulása nem fejleszt ki természetes módon.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este** (Budapesten): 16:38-ig.

Szombat kimenetele: 17:46.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:28-ig.

A pénteki és szombati imáinkból ne felejtjük ki az **újhónapi betoldásokat!**

משנכנס אדר, מרבנים בשמחה! (טענית ד, ו)

Ne felejtünk el többet örvendezni sem, Ádár I hónap beköszöntével!

Szombat reggeli ima a Bét Jehuda zsinagógában legközelebb:

JÖVŐ HÉTEN! Február 17-én, szombat reggel 9:00-kor, Trumá szombatján.

Sábát sálom! Gut sábesz!